

1.- Expliqueu la composició social i política dels dos bàndols enfrontats en la Guerra Civil espanyola . Situeu el conflicte en el context internacional i comenteu la intervenció estrangera en el mateix conflicte.

En el bàndol nacional hi podem situar: gran part de l'exèrcit del país, els grans terratinents i industrials, tots els polítics de dretes i la burgesia exiliada que també va col·laborar amb préstecs. Naturalment aquest bàndol es va caracteritzar per les seves idees feixistes i antidemocràtiques, per una política de dretes radical, proposaven l'ideal castrense militar com a model de vida i recolzaven del tot els antics valors de la família i la religió.

Mentre que al front republicà hi situem tots els partits d'esquerres, els intel·lectuals progressistes, els obrers anarquistes i comunistes, els treballadors lliberals i els sindicats. La ideologia d'aquests era bàsicament republicana, però amb moltes variants. Hi havia els anarquistes que volien aprofitar la guerra per fer la revolució, els comunistes que ho volien col·lectivitzar tot, els socialistes partidaris de crear un govern fort que pogués reagrupar la resistència i guanyar el conflicte i els demòcrates que en mig d'aquesta marabunta poc hi podien fer, més que veure com evolucionaven les coses i callar perquè estaven ofegats per la força dels sindicats majoritaris com la C.N.T o la F.A.I.

La guerra civil espanyola es va enmarcar dins d'un context internacional molt mogut, els feixismes italians i alemanys ostentaven el poder aleshores i els estats democràtics volien evitar a tota costa un enfrontament armat amb aquests. Hi havia tres grans blocs: La URSS comunista que era favorable a la república, ja que el PCE cada cop tenia més influència. Alemanya i Itàlia que donaven suport a l'alçament militar. I França i Anglaterra que en teoria es van mostrar neutrals. Al 1936 aquests dos últims països van firmar un pacte de no intervenció en la guerra, van tancar les fronteres i van declarar l'embargament internacional al país, justificant-ho amb la idea que sense armes aviat s'acabaria la guerra, va resultar més negatiu per la república que per els militars ja que Alemanya i Itàlia sí que van donar suport als sublevats, Almenaya va enviar la Legió Condor, uns 8000 homes que s'anaven alternant i que lluitaven amb el material més modern d'aquella època, i Mussolini va enviar el CTV Comando di Truppe Volontarie, amb el seu propi comandament i generals, fins a 120.000 homes va arribar a desplaçar a la península. Per altra banda, la URSS sí que va enviar armes i tancs a la república, però sempre cobrant al comptat i sense fer crèdits, cosa que sí que van fer Alemanya i Itàlia. Un altre punt important van ser les brigades internacionals, voluntaris de tot el món que s'allistaven per lluitar contra el feixisme a Espanya, uns 60.000 homes, en total.

La gran esperança de la república era que tard o d'hora els estats feixistes engegarien una guerra a Europa i tant França com Anglaterra haurien d'intervenir a favor d'Espanya, però la segona guerra mundial no va començar fins cinc mesos després d'acabar la guerra civil espanyola, massa tard per la república.

2.- Expliqueu l'esclat i el desenvolupament de la guerra civil espanyola.

De bon antuvi, la idea dels militars era fer un pronunciamiento com els del S. XIX, però donada la resistència amb que es van trobar, es va donar que el que havia de ser una marxa triomfal, gairebé una desfilada militar, es va convertir en una sagnant guerra civil. Ja abans de que guanyés el front popular, els militars estaven preparant la insurrecció, en cas de que fossin les esquerres les vencedores a les urnes, un cop es va donar la victòria d'aquestes inclús els polítics de dreta van animar als militars a que es revoltessin en contra de la república, en aquest apartat cal destacar la feina de José Calvo Sotelo.

El pronunciament va triomfar a Castella la Vella, a Navarra, a la banda occidental d'Aragó, a algunes ciutats de l'Andalusia occidental i a Galícia, però en canvi no va triomfar a tot el litoral mediterrani, a castella la Nova, a la meitat sud d'Extremadura i Andalusia i sobretot, de vital importància va tenir que la ciutat de Madrid romangués sota domini republicà.

La guerra civil espanyola es pot dividir en sis parts:

Els moviments inicials, en aquesta etapa es dona una gran movilitat de petites columnes d'uns 3.000 homes per tal d'abastar el màxim de territori possible. Les columnes republicanes van sortir de Barcelona cap a Aragó per tal de deslliurar les ciutats d'Osca i Saragossa, cosa que no van aconseguir, però sí que van lograr establir el front de guerra molt aprop d'aquests indrets. Per la seva banda, els nacionals van enviar tropes desde Sevilla i Pamplona. El que volien era conquerir la ciutat de Madrid, però van perdre un temps preciós desviant-se cap a Toledo per deslliurar-ne el setge a l'alcàsser. Quan van reprendre el camí cap a la capital es van trobar amb una resistència ben organitzada.

En els combats per Madrid, entre novembre de 1936 i març de 1937 hi va haver tres grans enfrontaments pel domini de la ciutat, el primer dirigit per Franco el van aturar a la Casa de Campo i a la Ciutat Universitària. Més tard hi va haver dos combats més a la vall del Jarama i Guadalajara. Veient que no hi havia manera, es va passar d'una guerra ràpida a una guerra de desgast.

Un cop donat per perdut Madrid, Franco es va dedicar a conquerir el nord, aïllat de la resta de zones republicanes. Es va concentrar una gran quantitat de peces d'artilleria i d'avions, fet que feia impossible la resistència basca. Malgrat que la república no podia enviar reforços, el que sí que va fer es engegar dues ofensives a Brunete i a Belchite, la qual cosa va obligar a Franco a retirar tropes del nord i desplaçar-les, la república pretenia que d'aquesta manera la resistència basca pogués aguantar una mica més. Però malgrat tot al setembre ja estava gairebé perdut. L'ocupació de la franja cantàbrica va ser determinant per la victòria final de Franco, ja que li va proporcionar una indústria metal·lúrgica important i una rica zona minera.

La batalla de Terol i el trencament del front d'Aragó. El 1938 va començar amb un atac de l'exèrcit republicà que va aconseguir reconquerir Terol, però durant molt poc temps, ja que al febrer ja estava en mans nacionals, que al mes següent va començar una forta ofensiva a tot el front d'Aragó. Els nacionals avançant cap a Catalunya i el Mediterrani, arribant fins al port de Vinaròs, per tant la zona republicana va quedar dividida en dos parts, amb Catalunya al nord, aïllada. Malgrat tot, l'avanç cap a València per part dels nacionals va quedar frustrat. El govern republicà ja estava a Barcelona i aquestes derrotes els van desmoralitzar molt, Azaña ja ho veia tot perdut i volia negociar la pau, però per altra banda Negrín creia que si no es feia una defensa aguerrida dels territoris republicans no hi havia manera de sentar-se a negociar, ja que el general Franco veia molt clara la seva victòria final.

La batalla de l'Ebre i caiguda de Catalunya. Quan més segurs estaven de la victòria els nacionals es van trobar amb una ofensiva republicana inesperada i ben preparada dirigida pel general Vicente Rojo. Aquesta es va poder fer perquè durant un curt període de temps França va obrir la frontera i va deixar que aliments i municions comprats per la república arribessin a la seva destinació. El 25 d'abril van creuar el riu Ebre per Gandesa i així va començar la batalla més dura de tota la guerra civil, la república s'ho jugava tot i volia cridar l'atenció de la resta d'Europa per tal de que per fi obrís els ulls i es decidís a posar-hi cullerada a favor de la república, era quan Hitler començava a ocupar Txecoslovàquia

Aquest avançament, però, va durar poc, ja que al 14 d'agost Franco ja havia concentrat moltes forces i gran nombre d'avions i de peces d'artilleria aprop de l'Ebre i es va convertir en una batalla de desgast, on per molt poca terra es feien anar molta quantitat de soldats i d'armament, va durar quatre mesos, al 18 de novembre les últimes tropes republicanes creuaven l'Ebre en retirada, entre els dos exèrcits hi va haver més de 20.000 morts, la intervenció estrangera no va arribar perquè tant França com Anglaterra van firmar el pacte de Munic segons el qual Hitler es quedava Txecoslovàquia i prometia no conquerir més territoris, a canvi els països democràtics no hi intervenien militarment. Un gran pessimisme es va apoderar del govern republicà, que només feia que esperar la intervenció estrangera a la guerra.

Finalment l'exèrcit dels nacionals va guanyar la batalla i a partir d'aquí la guerra va estar perduda per la república que s'ho havia jugat el tot pel tot en aquesta batalla. Es va posar en pràctica el model de guerra

llampec i la ofensiva contra Catalunya va ser molt ràpida. El 15 de gener de 1939 el bàndol nacional ocupava Tarragona, el 26 Barcelona i el 10 de febrer van arribar a la frontera perseguint els soldats que encara resistien i el govern republicà, seguit d'un gran nombre de ciutadans que marxaven cap a l'exili.

El final de la guerra. Azaña, un cop a París, va dimitir, però Negrín i part dels oficials van tornar a València per continuar la resistència, malgrat que l'exèrcit estava desmoralitzat i ja estava tot perdut, a Madrid, el general republicà que manava es va sublevar en un intent de pactar la pau amb franco, però aquest veient que ja ho tenia tot guanyat no en va fer cas i va continuar fent la seva guerra. El 28 de març les tropes nacionals van entrar a Madrid i el dia 30 a Alacant, l'últim reducte republicà que quedava, els antics dirigents es van veure obligats a fugir per mar, l'1 d'abril, el general Franco va emetre un comunicat on deia que ell manava al país i donava per acabada la Guerra Civil espanyola, amb un balanç final de més de 300.000 morts i un nombre similar d'exiliats i presoners que van viure durant 6 anys en camps de presoners.

Conceptes.

1.- Juliol-octubre de 1936, què va passar tant a nivell militar com a nivell social.

Els pagesos andalusos havien ocupat terres sense esperar a que la llei de la reforma agrària hagués estat publicada, molt obrers es van llençar a col·lectivitzar les fàbriques sense permís estatal, a tot això, els amos van respondre retirant capitals cap a l'estranger i tancant fàbriques, creant així un clima de mútua repulsió i violència. Els discursos dels diputats a les corts cada cop eren més virulents i l'exèrcit des d'abans de la victòria a les urnes del Front Popular ja tenia planejada la insurrecció militar. Fet que va arribar al coneixement de la república i aquesta va respondre separant als generals més anticonstitucionals, enviant-los a destinacions llunyanes.

El 12 de juliol es va produir un doble assassinat que va crispar, encara més, els ànims, el tinent Castillo, líder de les forces d'assalt republicanes va ser mort per pistolers feixistes i els companys d'aquest van respondre matant a José Calvo Sotelo destacat diputat monàrquic ultradretà.

El 17 de juliol es va iniciar el cop d'estat que en principi havia de ser ràpid, i què va acabar desvocat en la guerra civil, a Melilla, al dia següent triomfava a Ceuta, davant de la passivitat del govern republicà que no va fer res per evitar-ho, aquell mateix dia Franco va arribar al Marroc i en va prendre el comandament de l'exèrcit, el més ben entrenat i ben preparat del país. Aquell dia també es van sublevar diversos militars a Sevilla, Mallorca i Saragossa.

Aquesta primera part de la guerra, anomenada moviments inicials, es dona una gran mobilitat de petites columnes d'uns 3.000 homes per tal d'abastar el màxim de territori possible. Les columnes republicanes van sortir de Barcelona cap a Aragó per tal de deslliurar les ciutats d'Osca i Saragossa, cosa que no van aconseguir, però sí que van lograr estabilitzar el front de guerra molt aprop d'aquests indrets. Per la seva banda, els nacionals van enviar les tropes desde Sevilla i Pamplona. El que volien era conquerir la ciutat de Madrid, però van perdre un temps preciós desviant-se cap a Toledo per deslliurar-ne el setge de l'alcàsser, i quan van reprendre el camí cap a la capital es van trobar amb una resistència molt ben organitzada i preparada.

Els fronts es van situar de la següent manera: En primer terme cal destacar que tots els territoris de fora la península que eren espanyols van restar sense s'hi engegués un sol tret, desde bon principi van estar en mans de bàndol nacional, al Marroc, el general del qual era Franco, a les Canàries i a les Balears hi havia gran part dels militars sublevats.

La part nord-occidental del país també va caure en mans nacionals, ja desde bon començament. Tot menys el País Basc i Cantàbria. La Corunya, Lugo, Zamora, Valladolid, Palencia, Burgos, Soria, Salamanca, Segovia, totes aquestes ciutats van quedar sota comandament dels militars sotlevats. Per altra banda, al sud de la península també va tenir èxit el cop d'estat, on Còrdova, Sevilla, Cadis i Granada van ser conquerides pels

anomenats nacionals.

La part central i oriental d'Espanya es va mantenir fidel a la república, Madrid va quedar sota control republicà i tota la franja Mediterrània també, establint el front a Huesca i a Teruel, la part més oriental de les conquestes nacionals. Catalunya sencera es va mantenir fidel, al igual que València i la part central de la meseta.

Ja desde el principi de l'enfrontament bèl·lic, es va donar un gran ajut als nacionals per part, tant d'Itàlia com d'Alemanya, sense el pont aeri que es va establir entre Sevilla i Marroc el gruix de l'exèrcit marroquí no s'hagués pogut transportar a la península i la insurrecció hagués estat molt més fàcil de dominar, i percissament aquests avions van ser italians i alemanys. La república per la seva part no va rebre cap ajuda en aquests primers compassos de la guerra i es va tenir que afanyar a armar als sindicats per tal que els obrers anessin a lluitar, ja que la major part de l'exèrcit s'havia sublevat en contra seva.

A Catalunya el dia següent del cop d'estat, la població i els sindicats es van llençar al carrer, en una situació revolucionària que no tenia seguiment a la resta d'Espanya, amb els obrers armats i amb les forces d'ordre públiques dissoltes, la Generalitat no va tenir més remeique fer d'observadora. Es va provocar una dualitat de poders, la Generalitat per una banda i la C.N.T-F.A.I i per l'altra. El 22 de juliol, la Generalitat es va veure obligada a acceptar la creació del Comité Central de Milícies Antifeixistes, format pels partits polítics més importants i pels sindicats. La lliga i tota l'alta burgesia es va exiliar i desseguida es van adherir al bàndol nacional. Els burgesos es van trobar amb el dilema de donar suport a la república, encara a risc de caure en una revolució o apoïar a Franco però sabent que la Generalitat desapareixeria. Amb totes aquestes que cada vegada anava agafant més força el P.S.U.C que tenia sota el seu domini la U.G.T i Unió de Rabassaires, de mentalitat nacionalista, era partidari de posposar la revolució fins haver guanyat la guerra.

Al setembre de 1936 es va dissoldre el Comité Central de Milícies Antifeixistes, la C.N.T va acceptar formar part d'un govern central format per Josep Tarradellas, la Generalitat no va tenir més remei que acceptar la col·lectivització de les terres, i la creació de milícies que controlessin l'ordre públic, abarcant així molta més autonomia que no era concedida per l'estatut, malgrat les repetides queixes del govern de València Companys no en va fer ni cas.

2.- Novembre-març de 1936, batalles per Madrid.

Entre novembre de 1936 i març de 1937 hi va haver tres grans combats pel domini de la ciutat, el primer dirigit per Franco el van aturar a la Casa de Campo i a la Ciutat Universitària. Més tard hi va haver dos enfrontaments més a la Vall del Jarama la missió del qual era tallar les comunicacions amb València i el de Guadalajara, dut a terme pels C.T.V italians. Però una resistència ben organitzada dirigida pel general Miaja i organitzada prèviament pel govern abans de fugir va saber aixecar la moral de la població i preparar la defensa, va aconseguir parar els peus a l'exèrcit nacional. Veient que no hi havia manera, es va passar d'una guerra ràpida a una guerra de desgast.

En aquesta etapa de la guerra, l'exèrcit republicà va comptar amb l'inestimable ajuda de les primeres brigades internacionals i els tancs i avions russos. Mentre que els nacionals seguien rebent ajudes de fora del país, la TEXACO nord-americana li venia el combustible, però el podia pagar amb crèdits a llarg termini. Les ajudes italianes i alemanyes van continuar d'una forma regular durant els tres anys que es va allargar el conflicte armat a Espanya. Durant aquesta etapa, el bàndol nacional dominava les grans regions cerealístiques del país, les principals zones ganaderes i algunes zones mineres.

3.- Març-agost 1937.

Un cop donat per perdut Madrid, Franco es va dedicar a conquerir el nord, aïllat de la resta de zones republicanes. Va concentrar una gran quantitat de peces d'artilleria i d'avions, fet que feia impossible la resistència basca. Malgrat que la república no podia enviar reforços, el que sí que va fer es engegà dues

ofensives a Brunete i a Belchite, la qual cosa va obligar a Franco a retirar tropes del nord i desplaçar-les cap als altres fronts, la república pretenia que d'aquesta manera la resistència basca pogués aguantar una mica més i conseguís trencar el setge a què era sotmesa. Però malgrat tot, al setembre la batalla ja estava gairebé perduda. L'ocupació de la franja cantàbrica va ser determinant per la victòria final de Franco, ja que li va proporcionar una indústria metal·lúrgica important i una rica zona minera. A partir d'aquí tot li va ser més planer al general, ja que va poder produir els béns d'equip necessaris per provisionar el seu exèrcit.

La intervenció de les potències aliades amb Franco va ser decissiva a l'hora de poder reduir als bascos, es per tots recordat el sagnant bombardeig a que va ser sotmesa la ciutat de Guernika, un assaig per part dels alemanys de la guerra total.

Amb aquesta conquesta, ja només quedava el nord-est i el centre-sud de la península sota control republicà.

A Catalunya durant l'inici de l'any 1937 es va plantejar l'enfrontament entre dues tendències que dividien el bàndol republicà, els que volien fer la revolució per acabar abans la guerra i els partidaris de guanyar primer la guerra amb un govern fort i després preocupar-se dels temes socials, ja que volien donar una sensació de portes en fora de controlar el que succeïa, per veure si podien atreure les ajudes internacionals. Tot va començar el 3 de maig, quan forces de la generalitat van intentar ocupar l'edifici de la Telefónica a la Plaça Catalunya sota control d'un comitè anarquista, durant cinc dies es va donar una mini guerra civil que va tenir com a conseqüències la il·legalització del POUM, la pèrdua de poder de la C.N.T i el predomini del PSUC com a força dominant. El govern central va aprofitar que havia ajudat a la Generalitat a desfer-se dels anarquistes per retallar-li les competències i va recuperar les competències d'ordre públic i de censura.

4.- Gener-abril de 1938, batalla de Ferrol, divisió de l'Espanya republicana, aïllament de Catalunya.

La batalla de Terol i el trencament del front d'Aragó. El 1938 va començar amb un atac de l'exèrcit republicà que va aconseguir reconquerir Terol, però durant molt poc temps, ja que al febrer ja estava en mans nacionals, que al mes següent van començar una forta ofensiva a tot el front d'Aragó. Els nacionals avançant cap a Catalunya i el mediterrani, arribant fins al port de Vinaròs, per tant la zona republicana va quedar dividida en dos parts, amb Catalunya al nord, aïllada, malgrat tot, l'avanç cap a València per part dels nacionals va quedar frustrat. El govern republicà ja estava a Barcelona i aquestes derrotes el van desmoralitzar molt, Azaña ja ho veia tot perdut i volia negociar la pau, però per altra banda Negrín creia que si no es feia una defensa aguerrida dels territoris no hi havia manera de sentar-se a negociar, ja que el general Franco veia molt clara la seva victòria final.

A l'octubre de 1937 el govern de Negrín es va traslladar a Barcelona, on va augmentar la tensió entre ambdós governs, el central i el de la Generalitat. El govern de la Generalitat presidit per Companys va quedar a l'ombra del central, ja que aquest últim va acaparar el control militar, judicial, i fins i tot va confiscar la indústria de guerra, tot això passant per damunt de les protestes de Companys.

5.- Juliol-agost de 1938, batalla de l'Ebre, bombardeig de les ciutats catalanes.

Quan més segurs estaven de la victòria els nacionals es van trobar amb una ofensiva republicana inesperada, i ben preparada dirigida pel general Vicente Rojo. Aquesta es va poder dur a terme perquè durant un curt període de temps França va obrir la frontera i va deixar passar aliments i municions per tal que arribessin a la seva destinació. El 25 d'abril van creuar el riu Ebre per Gandesa i així va començar la batalla més dura de tota la guerra civil, la república s'ho jugava tot i volia cridar l'atenció de la resta d'Europa per tal de que per fi obrís els ulls i es decidís a posar-hi cullerada a favor de la república, en aquell moment Hitler començava a ocupar Txecoslovàquia

Aquest avançament, però, va durar poc, ja que al 14 d'agost Franco havia concentrat moltes forces i un gran nombre d'avions i de peces d'artilleria aprop de l'Ebre i es va convertir en una batalla de desgast, on per molt

poca terra es feien anar molta quantitat de soldats i d'armament. Va durar quatre mesos.

El 18 de novembre les ultimes tropes republicanes creuaven l'Ebre en retirada, entre els dos exèrcits hi va haver més de 20.000 morts, la intervenció estrangera no va arribar perquè tant França com Anglaterra van firmar el pacte de Munich segons el qual Hitler es quedava Txecoslovàquia i prometia no conquerir més territoris, a canvi els països democràtics no hi intervenien militarment. Un gran pessimisme es va apoderar del govern republicà, que només feia que esperar la intervenció estrangera a la guerra.

Per altra banda, Barcelona i altres ciutats van sofrir continus i sagnants bombardejos que provenien tant per mar com per aire, cosa que dificultava molt la vida a la reraguardia, la població desmoralitzada veia que no hi havia remei i les autoritats no sabien com donar-hi sortida.

6.- Desembre 1938-febrer 1939. Caiguda de Catalunya.

Un cop perduda la batalla de l'Ebre, novembre de 1938, la conquesta de Catalunya va ser molt fàcil per a les tropes del general Franco, la república no tenia exèrcit per combatre l'aplastant avanç de les tropes feixistes, ja que s'ho havia jugat el tot pel tot a la batalla de l'Ebre, i un cop perduda aquesta ja no quedaven reserves per resistir.

Els alemanys van aprofitar per practicar la guerra llampec al territori català, Barcelona i d'altres ciutats van ser durament bombardejades. Un cop es va obrir el front del Segre les forces nacionals van tenir un avançament molt ràpid, el 15 de gener de 1939 s'ocupava Tarragona, el 26 Barcelona, el 4 de febrer Girona, i el 9 i 10 ja acabaven de perseguir als ultims soldats republicans que sortien en retirada per la frontera, juntament amb un gran seguit de nens, avis i tot el govern republicà, tant la Generalitat com el central.

L'ajuda alemanya i italiana cada cop era més important, ja que tots els bombardejos es feien amb avions d'aquests dos països i volien aprofitar per acabar d'ensenyar als seus soldats i guanyar experiència per la futura guerra que s'apropava.

7.- Febrer-abril 1939. Acabament de la guerra.

El final de la guerra, Azaña un cop a París va dimitir, però Negrín i part dels oficials van tornar a València per continuar la resistència, però l'exèrcit estava desmoralitzat i ja estava tot perdut, a Madrid, el general republicà que manava es va sublevar en un intent de pactar la pau amb Franco, però aquest veient que ja ho tenia tot guanyat no en va fer cas i va continuar fent la seva guerra. El 28 de març les tropes nacionals van entrar a Madrid i el dia 30 a Alacant, l'últim reducte republicà que quedava, els antics dirigents es van veure obligats a fugir per mar, l'1 d'abril, el general Franco va emetre un comunicat on deia que ell manava al país i donava per acabada la guerra civil d'Espanya, amb un balanç final de més de 300.000 morts i un nombre similar d'exiliats i presoners que van viure durant 6 anys en camps de presoners i la majoria dels quals van ser jutjats i empresonats o afusellats.